

ศึกษาการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดลำปาง

STUDY THE COMMUNITY LAMPANG MODEL BY ECONOMIC SUFFICIENCY CONCEPT

พระครูสุตตะชยาภรณ์*

Phrakru Suttachayaporn

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีความสำเร็จในอาชีพและใช้วิเคราะห์และเสนอรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากประชาชนที่มีการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า

1) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทพอประมาณ มีเหตุผลสร้างภูมิคุ้มกันความรู้ ความรอบคอบ และมีคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปได้ว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้านการเรียนรู้ทักษะการพึ่งตนเอง การรู้จักความพอดีที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2) ชุมชนใช้กิจกรรมกลุ่มทั้งหมดมาเรียนรู้โดยใช้ทุนทางสังคม ธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา นำองค์ความรู้ จากผู้รู้ มาสร้างกระบวนการเรียนรู้หลากหลายนำมาปรับปรุง แล้วนำองค์ความรู้มาเป็นแบบอย่างความสำเร็จ สร้างจิตสำนึกร่วมกับชุมชน

3) รูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนคือมีกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการสร้างเวทีแห่งการเรียนรู้สร้างเครือข่ายทางสังคม สร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ มีการปรับปรุง มีความพร้อมเพียงของหมู่คณะพึ่งตนเองได้มีหลักการสร้างคุณธรรม เรียนรู้หลักสมชชีวิตา มีเมตตาหลักธัมมัญญาหลักอรรถัญญาและหลักปฏิสันถารคารวตา หลักโยนิโสมนสิการหลักธัมมานุรัธมปฏิบัติหลักมัชฌิมาปฏิปทาและหลักขันติหลักมัตตัญญาตา หลักอรรถจริยา และหลักวิมิงสาเคารพกันไม่ลบหลู่ดูหมิ่น รู้จักดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจของตนเอง สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ปลอดภัยต่อสุขภาพนำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ คิดแล้วลงมือทำเป็นทีมและหากมีการฝึกทักษะการปฏิบัติจริงเช่นนี้ จะทำให้ชีวิตมีทางเลือก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเรียนรู้ของชุมชน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* อาจารย์ประจำพุทธศาสนศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ABSTRACT

The research aims to study the communities with successful occupations and the learning process of the community according to Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province by using mixed methods research between quantitative and qualitative, the research used as a participatory action research model in learning from people who are involved in the philosophy of sufficiency economy in Lampang province.

1) The results showed that the Sufficiency Economy Philosophy is based on the middle and not careless considering to the modesty, rationality, good immunity, even knowledge, prudence, and moral decision making. The results of the questionnaire were analyzed that the results of the data analysis from the questionnaire concluded that after participating in learning activities in accordance with Sufficiency Economy Philosophy, most of the respondents had opinions on learning about self-reliance, and know the fit not to persecute oneself or others.

2) The successful community study was found that community use group activities to learn by using social capital that is; the capital of nature, the Cultural capital, and the Intellectual capital with the knowledge from the knower or philosopher of the community to create a learning process in various ways of new learning processes by improving the knowledge then bring it into successful model of community consciousness.

3) Therefore, the model suited to the learning of the community has a learning process that include creating learning platform, social network, the new learning process creation that will bring to be improved, and the group availability. This can be self-reliant. In the area of the moral principles including the use of the Samacheewita principle; balanced livelihood, Metta principle; loving kindness, Dharmannuttapinciple: knowing the law, Atthannuta principle: knowing the meaning, and Pañisanthàra-gàravatà principle: reverence for hospitality. The use of Yonisomanasikara principle; proper-mind work, Dhammanudhammapatipatt principle; righteousness, Matchimapatipadha principle; Middle way, Khanti; endurance, Mattanyuta; moderation, Atthacariya; useful conduct, Wimungsa; examination or scrutiny, the principle of respect and non-disparagement. This will lead to the life-giving path knowing how to take care of their own health, maintaining physical and mental health, and creating new innovative which is safe for health by bringing it up to be a learning center. If there is practicing such practical skills, it would make life the better choice.

Keywords: model, community learning, sufficiency economy philosophy

บทนำ

จากการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ทรงมีพระดำรัสตอนหนึ่งว่า “การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการ ประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้น ต่อไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริม ความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความ รอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกัน ความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ได้แน่นอนบริบูรณ์ เพราะหากไม่กระทำด้วยความระมัดระวัง ย่อมจะหวังผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้โดยยาก¹ วัดศรีชุม ไกลโรงเรียนลำปางกัลยาณี และโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย ตรงข้ามวัดเป็นมัสยิด หน้าวัดมีร้านขายผลไม้ นานาชนิด วัดมีศิลปะแบบพม่า ประชาชนในชุมชนประมาณ 500 หลังคาเรือน มีศูนย์คุ้มประพาศิต และศูนย์เรียนรู้ กศน. ภายในวัด

ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าของวัดศรีชุมเห็นว่าการดำเนินรอยตามแนวพระราชดำริความเป็นไปได้หากมีการส่งเสริมอย่างจริงจังจึงได้ ตัดสินใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง” มีการเรียนรู้ทักษะแบบพึ่งพาตนเอง การขัดเกลาเชิงพุทธการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ และฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้านและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง โดยหวังว่า ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในจังหวัดลำปาง และจังหวัดอื่นๆ ที่ได้ศึกษางานวิจัยฉบับนี้ แล้วนำไปทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แบบสอบถามก่อนและหลังกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 คน ศึกษาดูงานและการสัมภาษณ์ชุมชนที่มีผลสำเร็จงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการบรรยาย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในอาชีพ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาดูงาน และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

¹ เพ็ญศรี เปลี้นขา. วิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.วารสารวิชาการ ราชภัฏตะวันออก. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม. 2550.ตามรอยพระราชดำริสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามฐานการเรียนรู้ทักษะแบบพึ่งพาตนเอง ฐานการขัดเกลาเชิงพุทธ ฐานการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ และฐานฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้านและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวัดศรีชุม จำนวน 64 คน
2. ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนที่มีความสำเร็จในอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง จำนวน 14 คน
3. แหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษาดูงาน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้และสถานที่ประกอบการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง จำนวน 5 แห่ง

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และผลจากการศึกษาดูงานและการสัมภาษณ์ประชาชนที่มีความสำเร็จในอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตด้านสถานที่

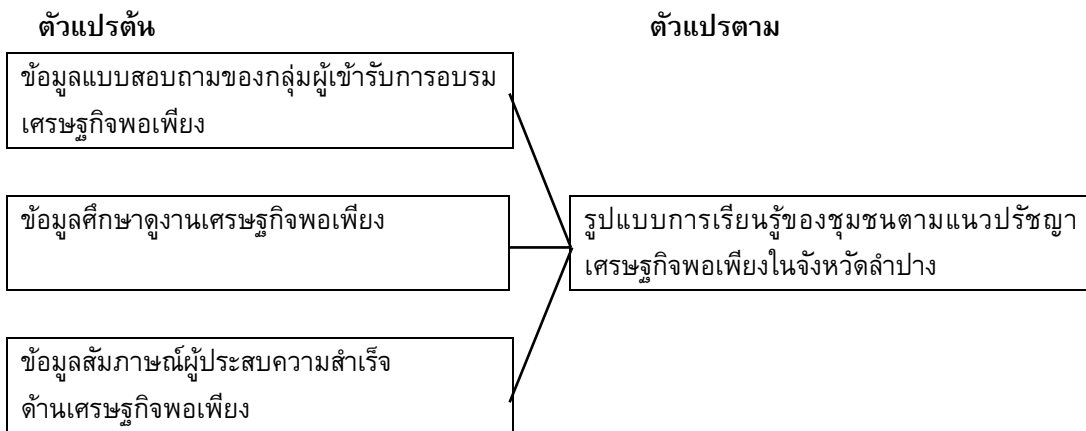
จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่วัดศรีชุมตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินงานวิจัยใช้ระยะเวลา 12 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2560

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง
2. ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ศึกษาการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยใช้รูปแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาดูงานชุมชนและสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำเร็จในอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นดังกล่าว หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ต่อไป ดังมีหัวข้อ ขั้นตอน และวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จัดขึ้นในวัดศรีชุม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 75 คน

ประชาชนผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง จำนวน 14 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มที่ใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จัดขึ้นในวัดศรีชุม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูป

ของเครื่องใช้และมอร์แกน² ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง 64 คน 2) กลุ่มที่ไปสัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนผู้ประสบความสำเร็จในการงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดลำปาง ได้มาโดยเจาะจงบุคคลผู้มีผลงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 14 คน 3) แหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษาดูงาน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้และสถานประกอบการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง ได้มาโดยเจาะจงแหล่งที่มีผลงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 แห่ง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ประสบความสำเร็จ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีขั้นตอนการรวบรวม การสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบสำรวจรายการ ใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะปลายปิด ใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามฐานการเรียนรู้ทักษะแบบพึ่งพาตนเอง ฐานการขัดเกลาเชิงพุทธ ฐานการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ และฐานฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้านและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดค่าและความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

4. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการรวบรวม การสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือดังนี้

4.1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วบันทึกประเด็นที่สำคัญๆ ไว้ เพื่อใช้ประกอบการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปางต่อไป

² Robrt V. Krejcie and Earyle W. Morgan. Educational and Psychological Measurement, 1970.

4.2 กำหนดกรอบแนวคิด และนิยามศัพท์ ตัวแปรข้อมูลแบบสอบถามของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเศรษฐกิจพอเพียง และข้อมูลศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ประสบความสำเร็จ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

4.3 นำข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าฉบับร่างตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) ให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์

4.4 นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้ค่า IOC ระหว่าง ศึกษาแนวทางการกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.5 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับบุคคลนอกกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดลำปาง และมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับ 0.85

4.6 นำแบบสอบถาม ฉบับที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความเห็นชอบ นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้ ตามตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ซึ่งกำหนดประชากรไว้ 75 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แล้วแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและจัดพิมพ์เป็นฉบับที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 ทำหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ไปถึงศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และศูนย์คัมภีร์ประพตติ และศูนย์เรียนรู้ปึกมาดี ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวัดไร่ศิลาทอง ศูนย์เรียนรู้กอไผ่เชรามิค ศูนย์เรียนรู้ไร่ชวนฝัน ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงวัยเทศบาลเมืองเขลางค์นคร (โรงเรียนบ้านหนองยาง) และสถานที่ศึกษาดูงานด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และเป็นวิทยากรให้ความรู้ในด้านเสริมทักษะความรู้ให้แก่ทีมนักวิจัย

5.2 แล้วส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือกลุ่มของศูนย์คัมภีร์ประพตติ นักเรียนนักศึกษา กศน. และประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่สนใจมาร่วมการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้แก่หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ได้ดำเนินการช่วยและส่งแบบสอบถามมาคืนให้ ซึ่งได้ส่งไปจำนวน 75 ชุด ได้คืนมา 64 ชุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้ว นำมาจัดเรียงตามลำดับแบบสอบถาม แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดำเนินการดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศอายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามฐานการเรียนรู้ทักษะแบบพึ่งพาตนเอง ฐานการขัดเกลา เชิงพุทธ ฐานการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ และฐานฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้านและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต³ (Likert Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดค่าและความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์ ดังนี้

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ความหมาย

2.00 ขึ้นไป	หมายถึง	ความคิดเห็นต่างกันมากที่สุด
1.50 - 1.99	หมายถึง	ความคิดเห็นต่างกันมาก
1.00 - 1.49	หมายถึง	ความคิดเห็นต่างกันปานกลาง
0.51 - 0.99	หมายถึง	ความคิดเห็นต่างก็น้อย
0.00 - 0.50	หมายถึง	ความคิดเห็นต่างก็น้อยที่สุด

6.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติดังต่อไปนี้

7.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิง

7.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามวิธีของ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ

ครอบบาก

สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ส่วนการแบ่งช่วงชั้นคะแนนเฉลี่ย ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้ โดยยึดหลักเกณฑ์การอ่านค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้

$$\text{ระดับค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

³ Likert, 1970. *The Human Organization*. (New york: Mcgraw-Hill company), pp. 608-610.

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนให้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ โดยมีหลักพิจารณา 5 ส่วนคือ 1) เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา 2) มีลักษณะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3) มีองค์ประกอบด้วย 3 อย่าง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 4) ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ โดยมีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและ 5) นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปได้ว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้านการเรียนรู้ทักษะการพึ่งตนเองว่าการรู้จักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ผลการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง

2.1 การไปศึกษาดูงาน ได้พบประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

2.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ตามแนวพระราชดำริของเศรษฐกิจพอเพียง: มีการให้ประชาชนที่สนใจเข้าเรียนรู้ โดยใช้วัดเป็นศูนย์รวมเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติร่วมกัน ให้รู้จักใช้ชีวิตการเป็นอยู่อย่างพอเพียง ให้ชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติตนเองในชุมชน สร้างอุตสาหกรรมในครัวเรือน ผลิตในชุมชน เรียนรู้ จัดการทรัพยากร กินอยู่พอเพียง ทำไร่ในชุมชน เก็บข้อมูลทุกชุมชนมาจัดดำเนินการสร้างเวทีแห่งการเรียนรู้ และให้ดำรงชีวิตตามหลักธรรม "สัมมาทิฐิ" ตามหลักคิด "สังคมดีมีความสุข" โดยดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง สร้างสำนึกรักบ้านเกิด กลับมาทำความดี

2.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง: มีการสร้างเครือข่ายทางสังคม ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีการแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง เป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน" ซึ่งทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและขยายกลุ่มเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ได้มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ระดับหมู่บ้านชุมชน และหน่วยงานเชื่อมโยงกัน และมีการสร้างเครือข่ายเรียนรู้กันเองในสังคม เชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

2.1.3 ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง: ใช้กิจกรรมกลุ่มทั้งหมดมาเรียนรู้โดยใช้ทุนทางสังคม ทางธรรมชาติวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา นำองค์ความรู้ จากปราชญ์ชุมชนมาสร้างกระบวนการเรียนรู้หลากหลายให้เกิด

กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำไปปรับปรุงเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อวิทยาการสมัยใหม่ อาศัยความเป็นธรรมชาติ ความเชื่อมั่น เรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น การให้เรียนรู้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

3. การไปสัมผัสภาคกลุ่มตัวอย่าง ได้พบประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นแนวคิด หรือแรงบันดาลใจให้สร้างศูนย์การเรียนรู้เซรามิกได้สำเร็จ: ผู้ให้สัมภาษณ์ได้นำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนให้กับชุมชน และผู้ที่สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษากระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบ จึงเกิดเป็นศูนย์เรียนรู้กอล์ฟเซรามิกขึ้นมา ซึ่งประเด็นนี้ มุ่งเน้นการนำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเสริมพลังเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา เพื่อสังคมควบคุมปัจจัยเสี่ยง: ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ฝึกให้เด็กได้ดำเนินปลูกข้าวด้วยการปฏิบัติจริง โดยที่ไม่ได้เป็นทฤษฎี และไม่มีสอนในห้องเรียน และเชิญชวนให้ร่วมทำกิจกรรมในการทำผ้ายเพื่อให้ได้เรียนรู้ ได้มีความรักในสิ่งแวดล้อมบริเวณเขตบ้านของตน ซึ่งประเด็นนี้ มุ่งเน้นให้เน้นให้เกิดการปฏิบัติจริงและให้มีความรักในสิ่งแวดล้อม

3.3 ประเด็นเกี่ยวกับโครงการสานพลัง อสม.เพื่อลดพฤติกรรมเหล้า บุหรี่ ของคนในชุมชน: มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้งดเหล้า ซึ่งประเด็นนี้ มุ่งเน้นให้ประชาชนรู้จักดูแลสุขภาพของตนเอง

3.4 ประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเสริมพลังเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อสังคมที่มีการควบคุมปัจจัย: ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวคิดว่าการเป็นพระน่าจะช่วยชาวบ้านบ้าง อย่างน้อยก็เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณถึงจะช่วยให้ได้ไม่มาก แต่น่าจะยั่งยืนมากกว่าที่ให้เขาเป็นปัจจัย พระลงมือทำด้วยตัวเอง และพาชาวบ้านไปทำด้วยความสัมพันธ์ตรงนี้ จะทำให้ชาวบ้านเขามีความสุข ทำให้สังคมมีความสุข ซึ่งประเด็นนี้เป็นการแสดงออกถึงความพร้อมเพียงของหมู่คณะ

3.5 ประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เกษตรพอเพียง: ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ร่วมกับเหล่าสมาชิกปลูกผักกินกันเอง และปลูกไม้หนานาพันธุ์ในบริเวณเดียวกัน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ รวมไปถึงสมุนไพรส่วนในการปราบศัตรูพืช มีการใช้น้ำส้มควันไม้ซึ่งผลิตขึ้นมาเองจากไม้ลำไย ซึ่งประเด็นนี้เป็นการระดมความคิดแล้วลงมือทำเป็นทีม

3.6 ประเด็นเกี่ยวกับหมู่บ้านผักสวนครัวอินทรีย์: ชนในหมู่บ้านได้ปลูกผักไว้กินเองมีทั้งกะหล่ำปลีกะหล่ำดอก คะน้า ต้นหอม ผักชี ไม่ต้องไปซื้อกิน ที่เหลือจากการกิน จะนำไปขายหรือนำไปแบ่งปันให้กับญาติพี่น้องบ้าง ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างดี เฉลี่ยแล้วมีรายได้ประมาณกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งประเด็นนี้ เป็นการสร้างหลักสุขภาพทางกายและจิตใจ

3.7 ประเด็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้พลังงานทดแทน: ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทำเตาอั้งโล่ชีวมวล หลักการทำงาน คือการเผาซึ่งมีควันขาวขึ้นมาจะประกอบด้วยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซไฮโดรเจน มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หลังจากนำหม้อขึ้นตั้งบนเตานี้ ควันก็ไม่สามารถที่จะลอยขึ้นมาข้างบนได้ และทำเตาปิ้งย่างไร้ควัน เหตุที่ไร้ควันก็เพราะมีระบบแยกถ่านออกจากตัวเตา พลังงานหรือถ่านนั้นจะแยกไว้ที่ด้านข้างทั้งสองของเตา และจะทำการปิดฝาด้านข้างเตา เพื่อให้พลังงานความร้อนส่งขึ้นมาตรงกลางทำให้อาหารสุกได้ทั่วถึง ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ

4. รูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลำปาง จากการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในส่วนแนวคิดทฤษฎี การศึกษาดูงาน ข้อมูลแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

4.1 หลักการพัฒนาเศรษฐกิจ ควรมีกระบวนการเรียนรู้ตามกรอบการสร้างเวทีแห่งการเรียนรู้สร้างเครือข่ายทางสังคมสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำไปปรับปรุงความพร้อมเพียงของหมู่คณะ เมื่อดำเนินการตามนี้ ย่อมบรรลุเป้าหมาย คือ สามารถพึ่งตนเองได้

4.2 หลักการสร้างคุณธรรม ควรมีกระบวนการเรียนรู้ตามกรอบการใช้หลักสมชีวิตาหลักเมตตาหลักธัมมัญญาและอรรถัญญา และหลักปฏิสันถารคารวตา หลักโยนิโสมนสิการหลักธัมมานุสम्मปฏิบัติ หลักมัชฌิมาปฏิปทา และหลักขันติการใช้หลักมัตตัญญา หลักอรรถจริยา และหลักวิมังสาการใช้หลักการให้ความเคารพ และไม่ลบหลู่ดูหมิ่นเมื่อดำเนินการตามนี้ ย่อมบรรลุเป้าหมายคือ มีวิถีธรรมนำชีวิต

4.3 หลักการเสริมสุขภาพ ควรมีกระบวนการเรียนรู้ตามกรอบการรู้จักดูแลสุขภาพกายและจิตของตนเองสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ปลอดภัยต่อสุขภาพเมื่อดำเนินการตามนี้ ย่อมบรรลุเป้าหมาย คือ มีร่างกายที่ปลอดภัย

4.4 การแสวงหาความรู้ ควรมีกระบวนการเรียนรู้ตามกรอบการนำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ระดมความคิดแล้วลงมือทำเป็นทีม การฝึกทักษะการปฏิบัติจริงเมื่อดำเนินการตามนี้ ย่อมบรรลุเป้าหมาย คือ ชีวิตมีทางเลือก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยในข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับสูงสุดและต่ำสุด ได้ดังนี้

ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ทักษะการพึ่งตนเอง พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การรู้จักความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ จะเป็นหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ดี ($\bar{X}=4.37$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเห็นชอบในแนวทางนี้ที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตของตนเป็นไปอย่างเรียบง่าย มีความสุขแบบยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรнуช อุษณกร⁴ ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญคือไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพเสรีภาพ ไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่ำสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้ทักษะการดำรงตนทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ควรศึกษาจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นต้นแบบ เพราะจะทำให้ตนไม่หลงเดินทางผิด ($\bar{X}=3.59$) เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการศึกษาจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นต้นแบบ ทำให้เห็นแนวทางการทำงานประกอบอาชีพไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจน ไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูก สามารถดำเนินการตามบุคคลต้นแบบได้เลยสอดคล้องกับแนวคิดของ สุโท เจริญสุข⁵ ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึก

⁴ วรनुช อุษณกร, ในหลวงผู้ทรงพระอัจฉริยภาพ, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2544), หน้า 46.

⁵ สุโท เจริญสุข, หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยา, 2535).

ทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ในลักษณะที่ชอบไม่ชอบ

ประเด็นเกี่ยวกับการขัดเกลาเชิงพุทธ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมาก
ที่สุด คือ ความไม่ประมาทในการทำภารกิจที่ควรทำ และมีสติปัญญาในการวิเคราะห์ให้เห็นสิ่งที่เป็นโทษ และ
ดำเนินชีวิตอย่างมีสติตามเงื่อนไขแห่งคุณธรรม จะทำให้ชีวิตมีความสุขอย่างแท้จริง ($\bar{X}=4.22$) ที่เป็นเช่นนี้
อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ความไม่ประมาทในการทำภารกิจที่ควรทำเป็นหลักสำคัญของ
การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะทำให้มีสติระมัดระวังในการแสวงหาให้พอเหมาะ
กำลัง และใช้จ่ายให้สมดุลกับรายรับที่ได้จากการแสวงหาซึ่งจะทำให้พึ่งตนเองได้แบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวคิดประเวศ วะสี⁶ มีความมั่นคงในชีวิตพอเพียงไม่ใช้วูบวาบ เดี่ยวจนเดี๋ยวรวย เดี่ยวมีเดี๋ยวไม่มี เพราะสิ่ง
เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางจิตใจของมนุษย์เราทั้งสิ้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เรามีความมั่นคงในชีวิต
พอเพียง ก็จะส่งผลให้เป็นบุคคลที่สุขภาพจิตดี สามารถอดทนต่อสภาวะที่เกิดขึ้นและผันผวนได้เป็นอย่างดี
ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ การฝึกตนให้รู้จักทำงาน โดยใช้หลักการเหนือ
อารมณ์ และคำนึงถึงความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ จะทำให้การทำงานนั้นไม่ผิดพลาด ($\bar{X}=3.72$) ที่เป็น
เช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างบางส่วน มีความคิดเห็นว่า การมีหลักการ และเป้าหมายในการทำงานที่
สอดคล้องกัน แล้วดำเนินงานตามหลักการนั้น โดยไม่นำความรู้สึกหุดหงิด ฟุ้งซ่าน เบื่อหน่าย หรือเกียจ
คร้านเป็นต้นมาเป็นอารมณ์ในขณะทำงาน จะทำให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวคิดของ พัชรี วรกวิน⁷ ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีความคาดหวัง ก็จะแสวงหาวิธีการที่จะประสบความสำเร็จ
ตามความคาดหวัง และเมื่อสมหวังจะทำให้มีความต้องการสูงขึ้น เข้มขันขึ้น หากผิดหวังปริมาณความ
ต้องการและความเข้มข้นก็จะลดลงและคงหายไป

ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับ
มากที่สุด คือ ยามเศรษฐกิจตกต่ำ หากตนเองได้ฝึกฝนทักษะการทำงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่
สอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ย่อมทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้เป็นปกติ ($\bar{X}=4.28$) ที่เป็นเช่นนี้
อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การฝึกฝนทักษะการทำงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่
สอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา เป็นการทำงานในลักษณะพึ่งตนเองกล่าวคือ ทำเองใช้เอง เช่น การปลูก
พืชผักสวนครัว การปลูกข้าว การขุดบ่อเลี้ยงปลาไว้บริโภคเองตามกำลังกาย และทุนทรัพย์ที่ตนมีอยู่ แบบ
พัฒนาค่อยเป็นค่อยไป จะทำให้ตนเองดำรงอยู่ได้เป็นปกติแม้ในยามเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด
ของ เสรี พงศ์พิศ⁸ ที่กล่าวว่า การพึ่งตนเอง คือความสามารถของคนที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดย
ไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทาง
จิตที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีสิ่งจำเป็นปัจจัยสี่พอเพียง เป็นความพร้อมของชีวิตทั้งร่างกาย
และจิตใจ

หน้า 53.

⁶ ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม, (กรุงเทพมหานคร :
หมอชาวบ้าน, 2542) หน้า 4-6.

⁷ พัชรี วรกวิน, จิตวิทยาสังคม (กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2522) ,หน้า 124-125.

⁸ เสรี พงศ์พิศ, 100 ร้อยคำที่ควรรู้, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2547), หน้า 17.

ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ เมื่อมีอาการเจ็บป่วยขึ้นในตนเอง หากรู้จักปรุงยาขึ้นเองจากสมุนไพรพื้นบ้าน จะทำให้มีสุขภาพดีขึ้นแบบยืนยาวกว่ายาแผนปัจจุบัน และทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก ($\bar{X}=3.64$) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความคิดเห็นว่า สมุนไพรพื้นบ้านหลายชนิดสามารถนำมาปรุงยารักษาโรคได้ดี โดยมีผลที่ไม่ประสงค์ให้เกิดขึ้นน้อย เช่น ดื่มน้ำต้มขมิ้นน้อยลดน้ำตาลในเลือด และรักษาอาการน้ำเหลืองเสีย เป็นต้น และสมุนไพรพื้นบ้านนั้น หาได้ง่าย อาจไม่ต้องซื้อ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่งด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ⁹ ได้ให้คำแนะนำการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ให้ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือย ในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง

ประเด็นเกี่ยวกับการฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้าน พบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้าน จะช่วยให้ตนเองเห็นช่องทางการประกอบการทำงาน และดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามบรรทัดฐานทางสังคม ($\bar{X}=4.21$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ปราชญ์พื้นบ้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบความสำเร็จในอาชีพของตน การได้ฝึกทักษะชีวิตด้านการงานจากการแนะนำของผู้มีประสบการณ์ตรงดังเช่นปราชญ์พื้นบ้าน จะช่วยให้ตนเองมีช่องทางการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จเช่นนั้นบ้าง ซึ่งความต้องการฝึกทักษะชีวิตจากปราชญ์พื้นบ้านอาจจะมี ความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณ รักธรรม¹⁰ ที่กล่าวว่า ความต้องการเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์ต่อสู้ดิ้นรนและทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง ขนาดของการต่อสู้ดิ้นรนก็ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของแต่ละคนซึ่งมีไม่เท่ากัน

ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่ำสุด อยู่ในระดับมาก คือ การอาศัยอยู่ในท้องถิ่นใด หากรู้จักการเข้าหาปราชญ์พื้นบ้าน ย่อมจะช่วยให้ตนเองเห็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขในท้องถิ่นนั้น ($\bar{X}=3.41$) เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการคลุกคลีกับผู้มี ความรอบรู้ อย่างเช่นปราชญ์พื้นบ้าน จะทำให้ตนเองได้รับคำแนะนำและเห็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดีของ ปราชญ์พื้นบ้านนั้น ซึ่งจะช่วยให้ตนมีทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของ ท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งความคิดเห็นเช่นนี้ มักเป็นความคาดหวังของบุคคลให้ผู้อื่นเป็นที่พึ่งของตน เพื่อทำ ในสิ่งที่ตนคิดไว้ให้สมปรารถนาของตน สอดคล้องกับแนวคิดปิยนุช ยอดสมสวน และสุพิมพ์ สงค์ทองแท้¹¹ ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านเป็นศาสตร์ในการดูแลสุขภาพของประชาชนที่อาศัยความเชื่อ ความ ศรัทธา และอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลักมีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เห็นว่าองค์ความรู้ดังกล่าวไม่มีการบันทึกข้อมูลเก็บไว้ ทำให้องค์ความรู้จะสูญสิ้นไปพร้อมกับหมอพื้นบ้านหากเสียชีวิตไป

⁹ เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ, วิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2550): 27-30.

¹⁰ อรุณ รักธรรม, **หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์, 2527), หน้า 67.

¹¹ ปิยนุช ยอดสมสวน และสุพิมพ์ สงค์ทองแท้, **การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภอองครักษ์ จังหวัด นครนายก**,รายงานการวิจัย. (คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552).

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นควรรให้มีการดำเนินการแก้ไขในภาพรวม ดังนี้

1.1 การรู้จักเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงสถานการณ์ การเรียนรู้ทักษะการดำรงตนทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นต้นแบบ ความซื่อสัตย์ต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมในองค์กร ทำกิจกรรมในชุมชนด้วยกันบรรลุเป้าหมายด้วยดี การฝึกตนให้รู้จักทำงาน โดยใช้หลักการเหนืออารมณ์และคำนึงถึงความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ การทำอาชีพเสริมตามศักยภาพของตนในด้านเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักปรุงยาขึ้นเอง จากสมุนไพรพื้นบ้าน การนำความรู้จากปราชญ์พื้นบ้านมาพิจารณาและทดลองปฏิบัติ รู้จักการเข้าหาปราชญ์พื้นบ้านที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องจากปัจจุบัน ครอบครัวมีการนำวัตถุดิบทางการเกษตรมาแปรรูป เป็นอาหารสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย บางรายก็ดำเนินการไปได้ดี แต่บางรายไม่ประสบความสำเร็จ

2.2 เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ” เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้มีรายได้เป็นเงินเดือน ซึ่งไม่มากนัก และส่วนใหญ่จะมีหนี้สินที่ต้องชำระ

2.3 เห็นควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมสันโดษในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องจากเห็นว่า หลักสันโดษและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาบูรณาการร่วมกันได้ ซึ่งเป็นหลักการที่เหมาะสมกับคนไทยใจพุทธ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพลี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม

เครื่องจักรสาน:กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ดุษฎีนิพนธ์.

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม:สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2555.

ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, 2542.

ปิยนุช ยอดสมสวน และสุพิมพ์ สงค์ทองแท้.การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภอองครักษ์

จังหวัดนครนายก,รายงานการวิจัย. คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.

พัชรี วรภิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด , 2522.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2552.

เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ. วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.วารสารวิชาการ ราชภัฏ

ตะวันตก. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม. 2550.

ตามรอยพระราชดำริสู่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562)

วรรณช อุษณกร. ในหลวงผู้ทรงพระอัจฉริยภาพ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. 2544.

ศุภเจตน์ จันท์สาส์น. สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้. [ออนไลน์].

แหล่งข้อมูล: www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_/pdf/aw01.pdf,

[11 พ.ย. 2560].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่
สุโท เจริญสุข. หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยา. 2535.

เสรี พงศ์พิศ. 100 ร้อยคำที่ควรรู้. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์. 2547.

อรุณ วัชรธรรม. หลักมนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

Likert, **The Human Organization**. (New York: McGraw-Hill company), 1970 : 608-610.

Robt V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. Educational and Psychological Measurement, 1970.